Toktogul Satylganov'un Şiirlerinde Karşıt Anlamlılık

Contrast Meaningfulness in Toktogul Satylganov's Poems

Osman Arıcan* - Özlem Turan**

Abstract: Toktogul Satylganov was born in the period of occupation of Kyrgyz lands by Russian Empire. Thus, his life was darkened disproportionately by calamitous moments. He used to consider the common people's opinion in different kind of issues and avoid things that might harm people. Satylganov was the only Kyrgyz poet who was imprisoned and lived in exile for years. Regardless of the conditions of that period, he put into high priority the freedom and future of the Kyrgyz nation. Most of his his works reflect the tough period of that time. He gave great importance and value to Kyrgyz culture and literature. He was also known among people with his other talents like: playing on komuz, reciting epic Manas and participating on impromptu contest with other poets, also known as "Aitysh". It is a form of oral folk song poetry. Despite the fact that during that period all his poems had been transmitted orally later on it was able to record majority of his poems. Poets in order to convey powerful thoughts and feelings sometimes whether consciously or subconsciously use contradictions. It can be also observed in the poems of Satylganov. These contradictions are essential elements in determining the poet's world of thought and in obtaining a different perspective. In this study information about Satylganov's life, poems, the meaning of concept and contradiction is given. Furthermore, 50 poems were selected from "Two volume collection of Toktogul's works (Volume I-II)(1989)" from which words that carry opposite meaning were analyzed. The notions emerged from these words were examined as well. This study also aims to introduce Toktogul Satylganov and his works to Turkology Studies in Turkey and explore how the notion of contadicitons in his poems reflects his world of thoughts.

Structured Abstract: Toktogul Satylganov was a poet who lived during the period when Kyrgyz Turks were under the rule of USSR. He grew up in the family of the poor farmers. His interest towards poetry developed due to his family and widespread tradition of the oral poetry in Kyrgyz SSR. Satylganov was one of the first representatives of the Modern Kyrgyz literature and one of the most important figures in this field. Some political aspects had a negative impact on his life. He was always aware of the realities of life and tried to

* Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Asst. Prof. PhD., Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature.

ORCID 0000-0002-4030-5314

osmanarican1@gmail.com

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zonguldak Bülent Ecevit University, Graduate School of Social Sciences.

ORCID 0000-0002-6963-6969

ozlem.9522@gmail.com

Cite as/ Atıf: Arıcan, O. & Turan, Ö. (2020). Toktogul Satylganov'un şiirlerinde karşıt anlamlılık, *Turkish Studies - Language*, 15(1), 45-64. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39789>

Received/Geliş: 15 November/Kasım 2019

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 24 March/Mart 2020

Published/Yayın: 30 March/Mart 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

reflect them in his works. His works have been translated into many languages and dialects. Satylganov became one of the important and prominent poets among Kyrgyz Turks.

Every word that is the base of language has its own meaning. If the meaning of the words is not put forward correctly, the sentences made up of them will not be comprehensible. Making sense is important for human existence. Therefore, every human being is an entity that seeks meaning in almost every situation whether it is consciously or subconsciously.

Progress in Linguistics makes it available to have a look at poems from different perspectives. The evaluation of antonyms and their interrelation with each other is considered as one of the fields of semantic studies. As in every language, semantic contradictions (antonyms) are also prevalent in Kyrgyz Turkish. In this study some contradictions from Satylganov's poems were detected and analyzed.

The aim of the Study

In the study, the problems of the Satylganov's life and his worldview were brought to the fore with the help of the the opposing concepts. The main purpose of this study is to introduce Toktogul Satylganov to Turcology and offer a different perspective to the poetry analysis. It is also supposed to contribute to the future studies in poetry analysis.

Methodology

In this study information about Satylganov's life, poems, the meaning of concept and contradiction was given. 50 poems were selected from "Two volume collection of Toktogul's works (Volume I-II)(1989)" from which words that carry opposite meaning were analyzed. These words and concepts were illustrated with the help of the tables and figures.

Conclusion

These 10 antonyms kel- / ket-, kedey / bay, kün / tün, ak / kara, al- / ber-, bar / cok, caş / karı, tuu- / öl-, az / köp, cakşı / caman were given with the examples derived from Satylganov's poems.

Kel- – ket- (to come – to go, leave) the concepts were used in their negative meaning, do not come or do not go.

In the following antonym ak – kara (white – black) the poet used "ak" to represent color. Especially, to define greyness of the hair and beard. Kara is often used to determine concrete and abstract notions. In a concrete meaning it was used to define colors. In an abstract meaning it was used to represent everything that is negative like hopeless situations and death.

Toktogul Satylganov lived during the period when the notions like kedey – bay (poor and rich) were of high importance. Therefore, the use of these two words together in his poems does not include a positive meaning. The poet often used the concepts of poor and rich together in his poems to strengthen and emphasize his idea. Thus, the frequency of use of these two opposing concepts is almost similar.

Kün – tün (day – night) the word day in the poem was used to represent sun, life and time. The word time was used more frequently than the other concepts. It will be correct to divide Satylganov's literary life into 3 periods: youth, exile and post-exile periods. That is why the concept of time plays an important role in his life. The poet emphasizes the meaning of the following times that take place in his poems: freedom time, painful time, difficult time, troublesome time, youth time, death time, apocalyptic time and hunger time. These kind of uses represent the poet's view of the world and his poetics.

Caş – karı (young – old, aged) the word young represents youth, age and tears. Among these concepts the word Caş was frequently used in the meaning of youth. The poet spend his youth in exile, thus it can be noticed from his poems how he attaches importance to youth even in his mature life.

Satylganov was more close the concept of death. That is why it can be noticed that he used the concept of death more often than birth. It can be also evident from his biography.

Bar – cok (having smth-not having smth, shortage, lack, absence) Because of the poet's poor life most of his poems pay more attention to the concept of poverty. The possessions of wealthy people were used to represent the concept of bar.

Almak – vermek (To take- to give) these concepts were used to describe the relationship between the rich and the poor. In the poems these words were used both in the positive and negative meanings.

Az – köp (Few – many) On this topic it can be noticed that the poet was content with what he had. To be content with little and hard effort were the main principle of the poet's life.

Toktogul Satylganov was one of the prominent representatives of the Kyrgyz oral tradition. Most of his poems represent tough period of his life. It can be safely said that he was able to contribute to Kyrgyz oral literature.

Examples derived from Satylganov's poems one more time proves that people's life is full of contradictions. Death, birth, arrival, leave, rich, poor... and etc all these kind of contradictions happen in our lives. Thereby Satylganov's poems can be described as Life Poetry. The issue of wealth and poverty, that is frequently mentioned by the poet due to his life circumstances, manifests itself in most of the contradictions.

Key Words: The Notion of Contradiction, Notion, Concept, Toktogul Satylganov, Kyrgyz Poet.

Öz: Rusların Kırgız topraklarını işgal ettiği dönemde dünyaya gelen Toktogul Satylganov, hayatın türlü sıkıntılarını yaşamıştır. Karşılaştığı her olayda halkı ile birlikte hareket etmiş, halkına zarar verecek herhangi bir söz veya davranışta bulunmamıştır. Satylganov, yıllarca sürgünde kalmış, hapis hayatı yaşamış bir şairdir. Dönemin şartları ne olursa olsun Kırgız halkının özgürlüğünü ve iyiliğini düşünmüştür. Eserlerinde yaşadığı dönemin izleri belirgin şekilde görülmektedir. Satylganov, Kırgız kültürüne ve edebiyatına oldukça önem vermiş bir şairdir. Şair, atışmacı, destan söyleyicisi, kopuzcu gibi yönleri ile halk arasında benimsenmiştir. Yaşadığı devirde onun şiirleri dilden dile dolaşmıştır. Şiirlerinin birçoğu halk ağzından derlenerek kayda geçirilmiştir. Şairler, duygu ve düşüncelerini aktarırken birtakım karşıtlıklardan yararlanır, bunları bazen bilinçli bazen bilinç dışı olarak ortaya koyarlar. Her şairin şiirinde olduğu gibi Satylganov'un şiirlerinde de karşıt anlamlı kelimeler mevcuttur. Birbirinin zıddı konumunda olan bu karşıtlıklar, şairin düşünce dünyasını belirlemede ve farklı bakış açısı elde etmede önemli göstergelerdir. Çalışmada, öncelikle Satylganov'un hayatı, eserleri, anlam kavramı ve karşıt anlamlılıkla ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra şairin "Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Tom I - II) (1989)" adlı iki ciltlik eserinden 50 şiir seçilerek şiirlerdeki karşıt anlamlı kelimeler üzerinde inceleme yapılmıştır. Bu kelimelerle ortaya çıkan kavramlara da yer verilmiştir. Çalışma, Toktogul Satylganov'u Türkiye Türkolojisine tanıtmayı ve şairin şiirlerindeki karşıt kavramların onun düşünce dünyasındaki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karşıt Anlamlılık, Anlam, Kavram, Toktogul Satylganov, Kırgız Şiiri.

Giriş

Dil bilimi çalışmaları yapılırken anlamsal çeşitliliklerin meydana gelmesiyle anlam bilimi alanı oluşmuştur. Anlam bilimi, genel anlam bilimi, cümle anlam bilimi ve kelime anlam bilimi olmak üzere üçe ayrılır. Bunlardan kelime anlam bilimi, kelimelerin gizli anlamlarını ortaya koymaya çalışır.

Dilde, tek anlamlı veya çokanlamlı kelimelerin gösterileni vardır. Bunlar tümceyi meydana getiren anlamsal birimlerden biridir. Dildeki "... bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram, tasarım ya da düşünceye genel olarak anlam denir... İnsanın deneyimlerine ve gerçek dünyaya gönderimde bulunan sözcükler, anlam denilen içerikle ..." (Günay, 2007: 56) ele alınmaktadır. Bu nedenle "anlambilim açısından öncelikle sözcüklerin anlamları..." (Kılıç, 2009: 34) ve çağrıştırdıkları kavramlar önemlidir.

Dildeki birimleri anlam açısından ortaya koymak amacıyla önemli veri sunan edebî eseri anlamak için birtakım incelemeler yapılmaktadır. "Dilin şiirsel işlevinin ön plana geçtiği şiir incelemeleri... gerek dildeki birimlerinin anlam yönlerinin taşıdığı önem, gerekse çeşitli çağrışımlarla duygu ve düşünce dünyasını yansıtan değişik anlatım biçimleriyle anlambilimin iç içe olduğu bir alandır" (Aksan, 1994: 122). Dolayısıyla şiir incelemeleri yapılırken anlam bilimi verilerinden yararlanmak mümkündür. Bu yüzden kavram ve kavram alanı, kelimelerin duygu

değerleri, çağrışımları, eş anlamlı ve karşıt anlamlı oluşları, somut – soyut unsurları vs. gibi anlamla ilgili her şeyin anlam biliminin inceleme alanına girdiği söylenebilir.

Kelimeler, çeşitli çağrışımların odak noktası olarak kabul edilir. Şairler düşünce ve duygularını ifade etmek için kelimelerin karşıt anlamlarından ve onların yarattığı yakın veya uzak çağrışımlardan yararlanır. Bu yararlanma, şairlerin ortaya koyduğu kelimeleri "... bilinçli olarak araması, seçmesiyle sağlanır, ya da bu sözcükler onun bilinçaltında hazırlanır, dizilir ve günün birinde, bir anda dudaklarından dökülür" (Aksan, 2004: 134). Neredeyse her şairin şiirlerinde görülen bu duruma, Toktogul Satılğanov'un şiirlerinde de rastlanılmaktadır. Bu sebeple Satılğanov'un şiirlerinde karşıt anlamlı kelimelerin incelenmesi önem taşımaktadır.

Çalışmada, Satılğanov'un "Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Tom I - II) (1989)" adlı iki ciltlik eserinden 50 şiir seçilerek şiirlerde en çok kullanılan karşıt anlamlı kelimeler ele alınmıştır. Bu karşıt anlamlı kelimelerden yola çıkılarak şairin düşünce dünyası ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikle Satılğanov'un hayatı, eserleri ardından anlam kavramı ve karşıt anlamlılık hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra şairin şiirlerinde karşıt anlamlı kelimeler üzerinde inceleme yapılmış ve şairin poetikasına değinilmiştir.

1. Toktogul Satılğanov'un Hayatı ve Eserleri

Toktogul Satılğanov, 1864 yılında Kırgızistan'ın Ketmen-Töbö ilçesi Kuşçu-Suu köyünde tarımla uğraşarak geçimini sağlayan fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir.

Satılğanov'un hayatı, özellikle çocukluğundan başlayarak gençlik yılları, zorluklar içerisinde geçmiştir. Çünkü "Yaşadığı bölgenin, Kırgız ve Özbeklerin oluşturduğu Hokand Hanlığı ve genişleme siyaseti çerçevesinde kolonileştirme hareketine devam eden Rusya ile o topraklarda gözü olan Çin devletlerinin sık sık karşılaştığı alan olması, eski ağalık (kulak) sisteminin olanca zorluklarıyla hüküm sürüyor olması..." (Türkhan, 2014a: 26) gibi nedenler onun hayatını olumsuz etkilemiştir.

Kırgızlarda ad verme geleneğine göre Satılğanov'un adının nasıl konulduğu "Satılğan (Satılmış) adını çocukları yaşamayınca 'bir başkasına satılmıştı' özel anlamını katarak koyarlar. Toktogul adı da yine 'yaşasın, ölmesin' ümidiyle umut besleyerek konulan adlardan biridir. Toktogul da anne-babası yaşlandığında onların sahip olduğu tek çocuğu idi" (Cumakunova, 2014: 17) şeklinde belirtilmiştir.

Kırgızistan'da sözlü şiir geleneğinin kuvvetli olması ve şairin ailesinin şiirle ilgilenmesi, Satılğanov'u şiire yöneltmiştir. Şairlik yeteneğinin gelişmesinde "... o yörede meddahlık yapan ve doğaçlama şarkılar söyleyen babası Satılğan ve çevresinde iyi bir ağıtçı olarak bilinen annesi Burma ile Naken, Esenaman, Çondu gibi devrinin ünlü şairleri büyük rol oynamış... daha yirmi yaşına varmadan Arzımat adındaki yaşlı ozanla atışarak onu yenmesinden sonra halk arasında tanınmaya başlamıştır" (Türkhan, 2014a: 26).

Toktogul Satılğanov "... modern Kırgız edebiyatının ilk temsilcilerindendir" (Çengel, 1998: 372). İlk eserleri lirik şiir türünde olan şair, "Nasılkan", "Külüypa", "Alımkan", "Baktıkız" adlı lirik şiirlerinde sevgiyi, kızların nazikliğini ve güzelliğini ön plana çıkarır. Gençliğinin çabuk geçeceğini anlayan şair, şiirlerinde onu değerlendirmeye ve gençliğe uygun şekilde yaşamaya değinir" (Akmataliyev, 2002: 341).

Toktogul Satılğanov, zamanla "... ozanlık, bestekarlık, destancılık sanatını öğrenip geliştirerek, çeşitlendirerek... halkına sunmayı başarmıştır" (Cumakunova, 2014: 23). Toplumda tanınmaya başladığı bu dönemde şairin hayatında önemli değişiklikler olmuştur ve "... 1898 yılında 17-18 Mayıs tarihlerinde Çarlık Rusyanın askerlerine saldırarak isyan başlatan Madalin Molla'nın liderliğindeki Andican İsyanı'na katıldığı gerekçesiyle 11 Haziran gecesinde yakalanmış, 3 Ağustos'ta mahkemece önce idama mahkûm edilmiş..." (Türkhan, 2014a: 27), daha sonra cezası yedi yıllık sürgüne çevrilmiştir. Satılğanov, o yıllarda "... Sibirya'ya sürülür ve uzun yıllar çalışma kamplarında çalışmaya mahkûm edilir" (Naskali, 1994: 26).

Suçsuz yere ailesinden ayrılmak zorunda kalan Toktogul Satılganov, sürgün günlerini, gördüğü, yaşadığı yerleri şiirine taşımıştır. *Koş, Apake (Hoşça Kal Anne), Azapka Tüştü Ömrüm (Azapta Kaldı Ömrüm), Koş, Elim (Hoşça Kal, Memleketim), Tutkun Irı (Tutsak Şiiri), Elime Kaçan Cetemin (Memleketime Ne Zaman Ulaştım?)* gibi şiirlerinde memleketine olan özlemini ve yaşadığı olaylara karşı üzüntüsünü dile getirmiştir.

1902 yılında çalışma kampından kaçan şair, “Rusya’nın farklı şehirlerinden geçerek 1904 yılında yurduna geri dönmeyi başarmıştır. Bu dönemin şiirleri ise; ‘Köçödö Ölçü Künümbü - Sokakta Ölecek Günüm mü Geldi’, ‘Cerdı Körgöndö – Vatanımı Gördüğümde’, ‘Ketmen Töbö’nü Körgöndö – Ketmen Töbö’yü Gördüğümde’, ‘Ensegen Elim Amanbı – Özlediğim Elim Selamette misin?’, ‘Atakem Aman Barsınbı – Babacığım Sağ Selamet misin?’, ‘Tutkundan Kelgende – Tutsaklıktan Gelince’ ” (Türkhan, 2014a: 27) şeklindedir.

Sürgünden döndüğünde “Toktogul’a daha önce yapılan suçlamalar kaldırılmış... (Türkhan, 2014a: 37) ve şairin suçsuzluğu kabul edilmiştir. “... 1917 yılındaki Ekim devrimine kadar olan yıllarda o yine halk arasında olarak, aş ve toylarda atışmalara katılmış, Kırgız sözlü edebiyatının o yıllarda güçlü temsilcisi olmuştur” (Türkhan, 2014a: 37). O yılların sonlarına doğru şair, “Kırgızistan ve Orta Asya’da halk, merkezî Rusya’da halkı örgütleyerek yeni bir sistem vaadinde bulunan Lenin’in fikirlerini rahat bir hayat sürecektir olmanın hayaliyle benimsemeye başlamıştı” (Türkhan, 2014a: 37).

Şair, “Lenin ideale inanan Kırgız şairleri arasında ilk sırada yer alır; Toktogul’un şiiri Sovyetler Birliğindeki on beş cumhuriyetin diline çevrilmiştir. Şiirleri kitap halinde yayınlanmıştır” (Naskali, 1994: 26).

Toktogul Satılganov’un derlenen başlıca eserleri ve basım yılları aşağıdaki gibi sıralanabilir.
Toktoguldun Irları (Toktogul’un Şiirleri) – 1938,
Kedeykan – 1938,
Irlar (Şiirler) – 1940,
Çıgarmalar Cıynagı (Eserleri) – 1950,
Çıgarmalar Cıynagı (Eserleri) – 1956,
Caşagın, Keleş Ökmöt! (Yaşa Sovyet Hükümeti) – 1957,
Lenin Cönündö (Lenin Hakkında) – 1958,
Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Eserlerinin İki Ciltlik Külliyyatı) – 1964
Eşen Kalpa (Molla) Irlar – 1964,
Kanday Ayal Tuudu Eken, Lenindey Uuldu Ir (Hangi Ana Doğurur Lenin Gibi Evladı Şiiri) – 1964,
Alımkan – 1965,
Nasıyat (Nasihat) – 1977,
Toktogul: Liriklik Irları (Toktogul: Lirik Şiirleri) – 1981,
Tandalmalar (Seçmeler) – 1984,
Sanat (Vecize) Şiirleri – 1985,
Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Toktogul Eserlerinin İki Ciltlik Külliyyatı) – 1989.

Kırgız kültürüne ve edebiyatına emek veren Toktogul Satılganov’un adı ülkenin birçok yerine verilmiştir. Onun adına Kırgız Devlet Ödülü düzenlenmiş, belgesel çekilmiştir. Ayrıca “Adına Bişkek’te heykeli dikilmiş, naşının olduğu yerde ise anıt mezar yapılmıştır. Kırgız halkının “Dağ Bülbülü” lakaplı büyük şairi...” (Türkhan, 2014a: 28) doğumundan 69 yıl sonra Şubat 1933’te vefat etmiştir.

Sonuç olarak, hem Çarlık döneminin sonu hem de Kırgızların SSCB yönetimi altındaki dönemde yaşamış olan Toktogul Satılganov, edebiyat sahasında eser vermiş önemli isimlerden biridir. Eserleri pek çok dile çevrilmiştir. Şair, Kırgızlar arasında yeri önemsenen ve değeri yaşatılan isimlerdendir.

3. Anlam Kavramı ve Karşıt Anlamlılık

Günümüzde anlam bilimi çalışmaları dil bilimi ile yakından ilgilidir. Anlam biliminin başlıca konusu kelimelerin anlamıdır. Gösteren ve gösterilenin birbiriyle ilişkisinin neticesinde de göstergeler oluşur. Bu doğrultuda anlam bilimi, “göstergenin, gösterilen yanını ele alır; gösterenle gösterilen arasındaki bağıntıları, anlam düzleminde görülen değişimleri, dilsel yapıların içerik açısından ortaya çıkardıkları çeşitli sorunları inceler” (Vardar, 2002: 18). Buradan yola çıkılarak kelime düzeyinde anlamın ne olduğu sorgulanabilir.

Anlam kavramı, “... birtakım varlıkların ortak niteliklerine dayanan, dile özgü bir soyutlamadır. Bu soyutlamayla yansıtılan bir kavram vardır ki, biz buna anlam diyebiliriz” (Aksan, 2007: 178) şeklinde açıklanmaktadır. O halde anlam ve kavram kelimelerini birbirinden ayrı düşünmemek gerekir.

Anlam, terim olarak Güncel Türkçe Sözlük’te “1. (İsim, dil bilimi): Bir kelimedен, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, meal, fehva, deme, mazmun, medlul, valör. 2. (Mantık): Bir önermenin, bir tasarının, bir düşüncenin veya eserin anlatmak istediği şey” (Türkçe Sözlük, 2011: 127) olarak iki şekilde, aynı sözlükte kavram terimi ise, “1. (İsim): Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon. 2. (Felsefe): Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım, mefhum, konsept, nosyon 3. Karın zarı, periton 4. Tutam, avuç dolusu” (Türkçe Sözlük, 2011: 1358) şeklinde açıklanmaktadır.

Kavram, “... bir objenin zihindeki tasavvurudur” (Öner, 1974: 14). Bir sözcüğün değeri açısından bakıldığında, “... her şeyden önce genellikle o sözcüğün bir kavramı gösterme özelliği düşünülür” (Saussure, 2001: 167). Kavramın “... malzemesi anlamdan oluşur, ancak anlamın görüldüğü yerlerdedir. Anlamın şeffaf bir görüntüsü hatta uzantısı da denilebilir.” (Özer, 2015: 152).

Kavram, “... bilinçli veya bilinçsiz bir amaca hizmet etmek, belli bir etkide bulunmak üzere anlamın özelleşmiş parçalarına işaret etmektedir. Dilbilim açısından kavramlarla yapılan bu iş dalgalara tutunmak...” (Özer, 2015: 153) olarak da açıklanabilir. Kavramın malzemesi anlamdan oluştuğuna göre, kavram ve kavram alanı, kelimelerin duygu değeri, çağrışımı, eş ve karşıt anlam, somut – soyut unsurlar vs. anlamla ilgili her şey anlam biliminin inceleme alanına girebilir.

Anlam bakımından birbirinin karşıtı olan ve birbiriyle çelişen kelimeler karşıt anlamlılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla karşıt kelimesi, en genel anlamıyla bir şeyin zıddı olarak açıklanabilir. Birçok karşıt anlamlı kelime, edebi metinlerde yeni bir anlam yansıtır. Fakat bu konu, “1. Zıt anlamların gerçekte zemini yoktur, onlar kelimelerin anlamlarını yaşamaktadır. İnsan düşünebilen bir varlık olduğu için zıt anlamlardan yararlanmaktadır. 2. Nesnelerin karakterleri de kendi kendine zıt davranışta olamaz, insan düşünebildiği için onları birbirleriyle karşı karşıya getirir ve zıt yapar” (Usubaliyev, 2007: 85) şeklinde açıklanmaktadır.

Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü’nde karşıt anlamlılık, “... sözcüğün anlamsal yapısını kuran başlıca...” (Vardar, 2002: 130) olgu olarak kabul edilir. Bu doğrultuda yapısında barındırdığı türler ve çeşitli yaklaşımlarla ele alınmaktadır. Sözlükte “Genellikle ikili karşıtanlamlılık olgularıyla (örn. ölü / diri) çeşitli ara evreler içeren karşıtanlamlılık olguları birbirinden ayrılır (örn. sıcak / ılık / serin / soğuk). Bir başka ayrım da, bütünleyici (örn. evli / bekâr), karşılıklılık içeren (örn. satmak / almak) ve yalnızca karşıtlık anlatan (örn. büyük / küçük) karşıtanlamlılık olgularına ilişkindir. Karşıtanlamlılık ilişkisi içindeki öğeler, ortak bir anlam eksenine ve karşıt anlambirimcikler sunar” (Vardar, 2002: 130 – 131) şeklinde ifade edilir.

Karşıt anlamlılığın oluşmasında mecaz yoluyla, lehçe farklılıkları sonucu, başka dillerden aktarma yoluyla belirli sebeplerin yanında iki etken daha dile getirilir. “Bunlardan ilki, kelimelerin zihinde zıt anlamları da çağrıştırmaları durumudur... İkinci farklı sebep de günlük dilde bir şeyin

niteliğini daha iyi ve vurgulu bir şekilde anlatmak için o niteliği zıt anlamıyla anlatmaktır” (Güven, 2013: 93 – 94).

Sonuç olarak, dilin yapı taşlarından olan kelimelerin anlamları doğru bir şekilde ortaya konulmazsa, kelimelerden oluşan cümleler de anlaşılır olmayacaktır. Anlam, insanın varolmasında önemlidir. Dolayısıyla her insan, farkında olarak ya da olmayarak neredeyse her durumda anlam arayan bir varlıktır.

Karşıt anlamlı kelimeler, çok anlamlılık içerisinde değerlendirilir. Bunların kendi aralarındaki ilişkilerini de değerlendirmek anlam alanını belirlemeye yönelik çalışmalar olarak nitelenebilir.

4. Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde Karşıt Anlamlılık

Şiir üzerine birçok yönden inceleme yapmak mümkündür. Modern dil bilimi sahasındaki gelişmeler, şiire farklı pencerelerden bakmayı gerektirir. Toktogul Satılganov'un şiirleri, karşıt anlamlılık yönünden incelenecektir.

Her dilde “... birbirine yakın, aynı kavram alanı içinde bulunan kavramların yanı sıra birbirine bütün bütün karşıt kavramlar da vardır” (Aksan, 2017: 161). Bunlara şiirlerde sık sık rastlamak mümkündür. Dil bilimciler karşıt anlamlı kavramların çeşitli türlerini belirlemişlerdir. Aksan, tersanlamlılık terimini kullanır ve sınıflandırması, “...iki karşıtlıklar, biçimsel ilişkili karşıtlıklar, ilişkisel karşıtlıklar, dereceli karşıtlıklar, yön gösteren karşıtlıklar...” (Aksan, 2017: 162 – 163 – 164) şeklindedir.

Toktogul Satılganov'un “Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Tom I - II) (1989)” adlı iki ciltlik eserinden 50 şiir seçilerek şiirlerde en çok kullanılan karşıt anlamlı kelimeler ele alınmıştır. Satılganov'un şiirleri incelendiğinde dikkat çeken *kel-* / *ket-*, *kedey* / *bay*, *kün* / *tün*, *ak* / *kara*, *al-* / *ber-*, *bar* / *cok*, *caş* / *karı*, *tuu-* / *öl-*, *az* / *köp*, *cakşı* / *caman* şeklinde on karşıtlık şiirlerdeki kullanımlardan örneklerle açıklanmaktadır.

Tablo 1: Karşıtlıkların En Sık Kullanılan Kelimeler İçindeki Yeri

	Kelime	Sıklık	Kullanım Sırası
1	kel- (gelmek)	176	2.
2	ket- (gitmek)	161	3.
3	al- (almak)	89	7.
4	cok (yok)	88	8.
5	kün (güneş, gün, zaman, hayat)	85	9.
6	caş (gençlik, gözyaşı, yaş)	85	9.
7	kedey (fakir)	55	18.
8	bay (zengin)	54	19.
9	öl- (ölmek)	54	19.
10	kara (siyah, kötülük)	50	22.
11	ber- (vermek)	50	22.
12	bar (var)	48	24.
13	ak (beyaz)	47	25.
14	karı (yaşlı)	39	28.
15	köp (çok)	34	32.
16	caman (kötü)	20	43.
17	tün (gece)	17	46.
18	cakşı (iyi)	15	48.
19	tuu- (doğmak)	14	49.
20	az (az)	8	55.

Tablo 1’de Toktogul Satılğanov’un şiirlerde kullandığı karşıt anlamlı kelimelere ve bunların şiirlerdeki anlamlarına yer verilmiştir. Bunlar, seçilen 50 şiirde en sık tekrar eden ilk 60 kelime içerisinde yer almaktadır. Kelimeler, sıklık derecesine ve kullanım sırasına göre en çoktan en aza sıralanmıştır.

4.1. Kel- ve Ket- Karşıtlığı

Satılğanov’un şiirlerinde *kel-* ve *ket-* kelimeleri, en çok kullanılan kelimeler arasındadır. Bu ikili, karşıtlık kategorisine girer. Kılıç, bu tür karşıtlıklara, ters karşıtlık adını verir, “... en önemli özelliği bir eylemi betimlerken o eylemin karşıtının kendisiyle ters bir karşıtlık içinde olmasıdır” (Kılıç, 2009: 51) der.

Şekil 1: Satılğanov’un Şiirlerinde *kel-* ve *ket-* Karşıtlığı

Şiirlerde, *kel-* 176, *ket-* 161 kez kullanılmıştır. Burada, sadece *var-*, *ulaş-* anlamlarındaki kelimelere yer verilmiş, diğer anlamlar karşıt anlamlılıkla ilgili veri sunmadığı için hesaba katılmamıştır. Bu doğrultuda şiirlerde *kel-* *var-*, *ulaş-* anlamında 115, *ket-* ise 128 kez kullanılmıştır.

Satılğanov’un, “Tutkundan Kelgende” adlı şiirinin

“... Tutkunga *kettim* karmalıp, ... *Yakalanıp sürgüne gittim*,
Tuuganı körböy zarlanıp, *Akrabamı göremeyince tasalanıp*,
Türmödön boşop men *keldim*, *Hapishaneden kaçıp geldim*,
Turumtay kuştay aylanıp...” *Doğan kuşu gibi dolaşıp...*
(Satılğanov, 1989a: 156).

dizelerinde suçu olmadığı halde yakalanıp sürgüne gittiğinden yakınan şair, zindandan kaçıp gelerek, kurtulduğunu söyler. Kaçıp gelmesini doğan kuşu ile özdeşleştirir.

“Karılık” adlı şiirinin

“... Isığı *ketti* koynumdun, ... *Sıcağı gitti koynumun*,
Kızıgı *ketti* oyunumdun. *Merakı bitti oyunumun*.
Altmış çaş, sen *kelip*, *Altmış yaş, sen geldin*,
Asıl sözdü koydurdu...” *Asıl sözü söylettin...*
(Satılğanov, 1989b: 173)

dizelerinde asıl şiirlerinin altmış yaşına geldikten sonra oluştuğunu söyleyen şair, altmış yaşını olgunluk çağı olarak görmüştür. Gençliğin bitip yaşlılığın gelmesiyle şair de kendine gelir ve şiirlerinde kendini bulur.

Bu örneklerde *kel-* ve *ket-* fiili, yukarıda değinilen anlamlarda kullanılmıştır. Burada gelme ya da gitme durumu, *kel-* ya da *ket-* fiili ile ortaya konulmuştur. Yani, bir hareketin adı, tamamlanması, geri dönmesi, zorunluluğu ifade edilmiştir.

4.2. Kedey – Bay Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde *kedey*, fakir, yoksul anlamlarında, *bay* ise zengin, mal sahibi anlamlarında kullanılmıştır.

Dereceli karşıtlık olarak nitelendirilen *kedey – bay* kullanımı, "...iki sözcük arasındaki karşıt anlam ilişkisidir. Bu tür sözcük çiftlerinde birisinin olumsuz anlamı ötekinin mutlaka olumlu anlamını sezdirmez" (Kılıç, 2009: 50). Toktogul Satılganov, *zengin – fakir* diye sosyal ayrımların yüksek olduğu dönemde yaşamıştır. Bu nedenle şiirlerinde de bu iki kelimenin bir arada kullanılması olumlu bir durum içermemektedir.

Şekil 2: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde *kedey – bay* Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde *kedey* 55, *bay* 54 defa kullanılmıştır.

"Zamana" adlı şiirin

"... *Kedeylerdi baylarga*
Karmatkansıñ, zamana
Acıdaarday zalimge
Arbatkansın zamana..."
(Satılganov, 1989b: 79)

... *Fakirleri zenginlere*
Teslim etmişsin zamane,
Ejderha gibi zalime
Boyun eğdirdin zamane...

dizelerinde Satılganov, yaşadığı dönemin sıkıntılarını dile getirerek zenginlerin fakirleri ezmesinden yakınmaktadır.

"Toktoguldun Törölörgö İrdaganı" adlı şiirinin

"«Çıgım» dep alat maldarın,
Ayransız koyot baldarın,
Alsız *kedey* amal çok,
Kötöröt *baydın* salganın"
(Satılganov, 1989a: 65).

"... '*Vergi*' diyerek alırlar mallarını,
Yoğurtsuz koyarlar çocuklarını,
Dermansız fakire çare yok,
Yerine getirir, zenginin isteğini..."
(Türkhan, 2014b: 92).

dizelerinde de şair, yönetimin başındaki zenginlerin fakirlerin bütün mallarına sahip olduklarını dile getirir. Fakirlerinse çaresizlikten zenginlerin isteklerini yerine getirdiklerini şiirine taşır.

Satılganov, çocukluk ve gençlik yıllarında zenginlere hizmet ettiğinden onların tutum ve davranışlarından sürekli şikâyetçidir. Şiirlerinde bu durumu tepki olarak dile getirmiştir. Şair fikrini güçlendirmek ve vurgulamak için çoğunlukla fakir ve zengin kavramlarını şiirlerinde birlikte kullanmıştır. Bu yüzden iki karşıt kavramın kullanım sıklığı hemen hemen birbirine yakındır.

4.3. Kün – Tün Karşıtlığı

İkili karşıtlık olarak nitelendirilen *kün – tün* karşıtlığı gibi kullanımlar "kutupsal tersanlamlılık" (Kılıç, 2009: 51) olarak adlandırılır. Satılganov'un şiirlerinde *tün* kelimesi gece anlamında kullanılırken *kün* kelimesi farklı anlamları ifade etmektedir. *Kırgız Sözlüğü*'nde *kün* "1. güneş... 2. gün... 3. zaman... 4. hava durumu... 5. hayat..." (Yudahin, 2011: 537-538)" şeklinde beş maddede açıklanmıştır.

Şekil 3: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde *kün* ve *tün* Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde *kүн* 85, *tün* 17 defa kullanılmıştır. *Kүн* kelimesi Kırgız Sözlüğü'ndeki anlamlara göre güneş 20, gün 24, zaman 38, hayat 3 olmak üzere dört anlamda kullanılmıştır. Hava durumu olarak hiç kullanılmamıştır. Fakat burada *kүн* kelimesinin gecenin karşıtı olan gün (gündüz) anlamına değinilmiştir. Aşağıdaki örnekler bakıldığında;

“Toktoguldun Törölörgö İrdaganı” adlı şiirinin

“...Cardı-calçı, kedeyler
Caralğanbı kem bolup?
Kүн-tünü түспөйт üstүнөн
Kuur tonu ter bolup
Kuuragan kedey cürögü
Kaygı basıp çer bolup...”
(Satılganov, 1989a: 67).

“... *Fakir, ırgat, yoksullar*
Eksik mi yaratıldı?
Üstünden gece gündüz düşmeyen
Eski cepkeni kirlenerek
Tükenmiş fakirin yüreği
Acılar içinde hüzünlenerek...”

dizelerinde şair, *kүн* – *tünü* karşıtlığını kullanarak bir işin sürekliliğinden bahsetmektedir. Satılganov, fakirlerin zenginlere göre eksik olduğunu, gece gündüz aynı şeyleri giydiklerini, sürekli sıkıntı, hüznün içinde yaşadıklarını söyler. Kendisini ve arkadaşlarını yakalamak için gelen askerî birliğin komutanına hitaben yazdığı bu şiirinde zenginlerle fakirlerin eşit olmadıklarından yakınır.

“Köçödö Ölçü Künümbü?” adlı şiirin

“...Kalaanın baarın kıldırdım,
Kondurbayt eç kim üyünö,
Kaңçalık sayrap tursam da,
Tüşünböyt aytkan tilime.
Tuulgan karıp ekemin
Kaygıлуу күндүн түнүндө...”
(Satılganov, 1989a: 110).

“... *Şehrin her yerini dolaştım,*
Açmıyor hiç kimse evini,
Ne kadar yalvarıp dursam da,
Anlamıyor benim dilimi.
Yaşayan garip biriyim
Azaplı günün gecesinde...”
(Türkhan, 2014b: 126).

dizelerinde *kүндүн түнүндө* ifadesi kullanılarak eziyetli günlerin gecesinin de sokakta geçtiği belirtilmiştir. Sürgün yolundan yürüyerek vatanına dönmeye çalışan şair, her yeri dolaştığını; fakat kimsenin onu anlamadığını ve evlerine kabul etmediğini dile getirir.

Gece – gündüz kullanımlarıyla şiirlerin genelinde bir işin veya bir durumun sürekliliği belirtilmektedir. Gündüz gerçekleşen durumun gece de devam etmesi söz konusudur. *Kүн* kelimesine *tün*ün karşıtı olarak bakıldığı için gün (gündüz) anlamlarını ifade eden örnekler tercih edilmiştir.

4.4. Ak – Kara Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde *ak*, “1. beyaz... 2. temiz, namuslu... 3. masum, suçsuz... 4. süt, süt mahsulleri... 5. yumurta akı... 6. aktar, sis: aklar...” (Yudahin: 2011: 11), *kara* ise “1. siyah, karayağız, esmer... 2. karaltı... 3. halis (mahlut olmayan)... 4. dayangaç... 5. mec. yazı... 6. çirkin...

gaddar... 7. yas... 8. mit. şerir ruh... 9. suçlu... vb.” (Yudahin, 2011: 402 – 403) şeklinde açıklanmaktadır. Aslına bakılacak olursa “... karşıt olan iki kavram bir çok ortak özelliğe sahiptir; ama anlamsal olarak karşıt durumdadırlar. Anlam bakımından birbirine karşıt olan sözcüklerin aralarında bazı ortak yanlar vardır” (Günay, 2007: 178). Bu doğrultuda ak ve kara kavramları bir şeyi niteleme açısından birbirine ortaktır, fakat renk açısından birbirinin karşıtıdır.

Şekil 4: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde *ak* – *kara* Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde *ak* kelimesi, 38 renk, 4 masumluk, suçsuzluk, 3 helal, 2 temiz olmak üzere dört anlamda toplam 47 defa kullanılmıştır. *Kara* ise 25 soyut, 25 somut olmak üzere 50 defa geçmektedir. *Ak* ve *kara* kelimelerinin şiirlerde kullanımları aşağıdaki gibidir.

“Külgün Caş Ötüp Eskiret” adlı şiirinin

“... Kıranga бүткөн tal elek, Bir ubakta biz dağı Kıl murut kızıl bala elek. Kıl murutum <i>ak</i> boldu, Kız-kelin menden cat boldu...” (Satılganov, 1989b: 171).	“...Kıvrılarak büyüyen fidandık, Bir zamanlar hepimiz Kara bıyıklı birer genç idik. İnce bıyığım ağardı, Kızlar – gelinler bana yabancılaştı...” (Türkhan, 2014b: 345)
---	---

dizelerinde şair, *ak* kelimesiyle artık yaşlandığını ve bıyıklarına aklar düştüğünü söyler. *Ak* kelimesi, genellikle gerçek anlamıyla yani renk adı olarak kullanılmıştır.

“Tutkun İrı” adlı şiirin

“...Karıptık tartıp kardım aç, Ağardı sakal, <i>kara</i> çaç. Arılar küünü bar beken Armanduu közdön akkan çaç....” (Satılganov, 1989a: 94)	“... Gariplik çekiyorum karnım aç, Ağardı sakal, <i>kara</i> saç. Gelecek günlerde biter mi? Bu dertli gözlerimden akan yaş...”
---	--

dizelerinde *kara* kelimesi somut anlamda, renk adı olarak kullanılmıştır. Şair, gariplik çekmekle *kara* saçlarının beyazladığını dile getirir. Şairin zor günlerin biteceğine dair umudu sürgün yolunda yavaş yavaş yok olmaktadır.

“Cerdi Körgöndö” adlı şiirin

“... Kalpalar kalbaa kılğanda, <i>Kara</i> col Sibir aydalıp, Karañğı tamdın түбүндө Kamakta bolgom oşondo ...” (Satılganov, 1989a: 138)	... Öğrenciler kavga çıkardığında, Sibirya'nın kötü yollarına sürülüp, Karanlık damın altında Tutsak olmuştum o zaman...
--	---

dizelerinde şair, *kara col* ifadesi ile *kötü yolu*, yani *ölümü* kastetmektedir. Burada *kara* kelimesi, soyut anlamda kullanılmıştır. Ölüm, ölüme giden yol, sonu olmayan anlamlarına gelmektedir. Şair,

sürgünde iken çektiği eziyetlerden, gördüğü kötü davranışlardan dolayı Sibirya yollarını kötü olarak niteler. Bunu da kara kelimesiyle ortaya koyar.

Ak – kara karşıtlığında şair, ak kelimesini daha çok, saçlara, sakallara ak düşmek olarak renk anlamında kullanmıştır. Bu kelimeyle yaşlılık hatırlatılmaktadır. Diğer taraftan kara kelimesi somut ve soyut anlamda incelenmiştir. Somut anlam renk adı olarak kullanılırken soyut anlam ifadeleri olumsuzluk bildirmektedir. Çünkü Satılğanov’un gençliğinde çektiği eziyetler ve sürgün günleri kara kelimesiyle vurgulanmıştır. Tüm bunlar şairin hayatından izler taşımaktadır.

4.5. Al- – Ber- Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü’nde *al-* “1. almak... 2. tesellüm etmek... 3. satın almak... 4. (av kuşu hakkında) yakalamak... 5. Yardımcı fiil rolünde” (Yudahin, 2011: 17), *ber-* ise “1. vermek... 2. üzerine vermek... 3. baş fiilin geçen zaman gerondifi ile birlikte yardımcı fiil sifatiyle, işin başka bir şahsın tevkili ile yahut onun için yapıldığını ve iş neticesinin asıl iş gören şahsa değil de, diğer bir şahsa yöneltildiğini gösterir... 4. ... işin sanki ahval dışında yahut mükerreren yapıldığını gösterir” (Yudahin, 2011: 107) şeklinde açıklanmaktadır. Satılğanov’un şiirlerinde *al-* fiili *ber-* fiiline göre daha fazla kullanılmıştır.

Şekil 5: Toktogul Satılğanov’un Şiirlerinde *al-* – *ber-* Karşıtlığı

Satılğanov’un şiirlerinde *al-* 89, *ber-* 50 defa geçmektedir. Şairin yaşadığı zaman göz önünde bulundurulduğunda şiirlerde zenginlerin ve ileri gelenlerin sürekli fakirlerden aldıkları, onlara hiçbir şey vermedikleri anlatılmaktadır.

“Sanat” adlı şiirin

<p>“...Bıçak <i>berseñ</i>, kındap <i>ber</i>, Kındap <i>berseñ</i>, çındap <i>ber</i>, Berekesiz baylardan Beyil menen kun keter. Cumuş kılşañ, mudaa kıl, İştep ketpe ildeker, Kara sanap birdi <i>alsañ</i>, Koluñuzdan miñ keter...” (Satılğanov, 1989a: 55).</p>	<p>“... Bıçak <i>verirsen</i>, kınında <i>ver</i>, Kında <i>versen de gerçekten ver</i>. <i>Meymenetsiz zenginlerden</i>, <i>Nezaket ile bereket gider</i>. <i>Çalışırsan düzenli çalış</i>, <i>Çalışma sakın yüksünerek</i>. <i>Kötülük ederek bir alırsan</i>, <i>Senin elinden bin gider...</i>” (Türkhan, 2014b: 45).</p>
---	---

dizelerinde şair, kötülükle alınan bir şeyden fayda gelmeyeceğini açık bir şekilde dile getirir. Özlü söz şeklinde olan bu şiirde öğüt vermenin amaçlandığı söylenebilir.

“Lenin Açtı Coluñdu” adlı şiirin

“... Ata-Babam cerdegen, Koñur-Ögüz, Kayındı. Arpasın aydap köp alçu Altın kürök cayındı. Bay-manap celep berbesten Arpakanga bastırıp Ketirgen eken şayındı...” (Satılganov, 1989b: 84).	... Ata – babamın yerleştiği, Konur – Öğüz, Kayını. Arpa ekerek çok verim alırdı. Bereket yayıldı. Bay – manap sahiplenip paylaşmadı Dikenli otlarda yürüterek Canını burnundan getirmiş...
--	---

dizelerinde, zenginlerin ve ileri gelenlerin fakirlerin mallarına el koyduğu ve onlardan hiç kimseye pay vermediği ifade edilmektedir.

Satılganov, şiirlerin dizelerinde al- ve ber- karşıtlığıyla öğüt vermiştir. Şair, genellikle al- ve ver- kelimeleriyle, zenginlerin fakirlerin emeklerini çaldığından yakınır. Kötülük ederek sahip olunan şeyden hayır gelmeyeceğini öğütler. Bu durum, şairin yaşadığı dönemde zenginlerin ve ileri gelenlerin fakirlere göre daha baskın olduğunun göstergesidir.

Sonuç olarak, zenginlerle fakirler arasındaki ilişki al- ve ver- fiillerinin anlam sahasıyla olumlu ve olumsuz olarak ortaya konmuştur.

4.6. Bar – Çok Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde bar “1. varlık; nakit; mevcut olan... 2. ...malik olan; zengin” (Yudahin, 2011: 86), çok ise “1. yok... 2. kayıp, yitlik... 3. ihtiyaç... 4. fukara, züğürt... 5. yahut, veya...” (Yudahin, 2011: 219) şeklinde açıklanmaktadır. Bu doğrultuda bar – çok kelimeleri bir durumun, bir düşüncenin zıt / karşıt kutuplarını oluşturur.

Şekil 6: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde bar – çok Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde bar 48, çok 88 defa kullanılmıştır.

“Cardam Kıldın Kalın El” adlı şiirin

“... Karmalgan katar biz menen Mirzabek bar canımda. Agayın cardam kılbası, Alıskı Ketmen-Töböğö Alım çok ele baruuga...” (Satılganov, 1989a: 162).	... Bizimle yakalananlar arasında Mirzabek de var yanımda. Ağabeyin yardım etmese, Uzakta olan Ketmen Töbö'ye Hiç halim yoktu varmaya...
--	--

dizelerinde şair, bar ve çok kelimelerini temel anlamıyla kullanmış, bir şeyin mevcut olup olmaması olarak ifade etmiştir.

“Zamana” adlı şiirin

“... Biröögö çok, biröögö Bar kılğansın, zamana. Baylarga keñ, kedeyge Tar bolgonsun, zamana...” (Satılganov, 1989a: 79).	... Birine yok, diğerine, Var kılmışsın zamane. Zengine bol, fakire Dar olmuşsun zamane...
---	---

dizelerinde Satılğanov, var olmak ve olmamak ile ilgili çıkarımlarda bulunmuştur. Var kılmak, zenginlerin varlık sahibi olması, dar olmak ise fakirlerin yokluk çekmesidir.

Fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen şair için yokluk, kendi hayatının, varlık ise zenginlerin ve ileri gelenlerin gerçekliğidir. Buna bağlı olarak *cok* kelimesinin daha çok yer verilmesi kendi gerçekliğinin bir göstergesidir.

4.7. Caş – Karı Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde *caş* "... 1. genç... 2. ham (olmamış)... 3. yaş (ömrün yıl ile ölçülen miktarı)... 4. ömür, hayat... gözyaşı..." (Yudahin, 2011: 185) şeklinde açıklanır. *Karı* kelimesi Satılğanov'un şiirlerinde yaşlı, ihtiyar anlamında kullanılmıştır.

Şekil 7: Toktogul Satılğanov'un Şiirlerinde *caş* – *karı* Karşıtlığı

Satılğanov'un şiirlerinde *caş* 85, *karı* 39 defa kullanılmıştır. *Caş* kelimesi *Kırgız Sözlüğü*'ndeki anlamlara göre gençlik 56, yaş (yıl) 15 ve gözyaşı anlamında 14 defa kullanılmıştır. Burada yaşlılığın karşıtı olan gençlik anlamına yer verilmiştir.

"Güldöp Al" adlı şiirin

"...Gülkayırday güldöp al
Külgün *caştın* barında.
Karılık kuup cetken soñ,
Kayran ömür ötkön soñ,
Kara çım basıp deneñdi
Kalarsıñ cerdin astında..."
(Satılğanov, 1989a: 40).

"... *Hatmi çiçeği gibi açılın,*
Eğlenin gençlik çağında.
Yaşlılık kovalayıp yetişince,
Zavallı ömür bitip gidince,
Ayrık otu kaplayarak bedenini,
Kalırsın toprağa girince..."
(Türkhan, 2014b: 38).

dizelerinde söz konusu kelimeler gençlik ve yaşlılık için birbirinin karşıt kavramı olarak tercih edilmiştir.

"Ömür" adlı şiirin

"...At arıbas bolsoçu,
Caş karıbas bolsoçu,
Caratkanı çın bolso
Caycayına koysoçu..."
(Satılğanov, 1989b: 172).

"... At yorulmaz olsaydı
Genç ihtiyarlamaz olsaydı,
Yaratıldığımız gerçekse,
Her şey yerinde kalsaydı..."
(Türkhan, 2014b: 346).

dizelerinde ömrün geçtiği dile getirilmektedir. Şair, gençler yaşlanmasaydı, her şey yerinde kalsaydı diyerek hayatın sürekliliğini, hiçbir şeyin aynı kalmadığını ifade etmektedir.

Caş – karı karşıtlığında şair, yaşlılığın gelmesini bir nevi ömrün bitmesi olarak nitelendirmektedir. Ona göre, dünyaya gelmek gençlik, dünyadan gitmek de yaşlılık olarak adlandırılabilir. Gençlik anlamına yukarıda belirtilen diğer anlamlardan daha fazla yer verilmesi Satılganov'un gençliğe olan özleminin bir göstergesidir. Şiirlerde gençliği iyi değerlendirmek, boş geçirmemek gerektiği vurgulanmaktadır.

4.8. Tuu- – Öl- Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde *tuu-* "1. doğurmak, doğmak, türemek... 2. tulu etmek (doğmak) (güneş, ay hakkında)..." (Yudahin, 2011: 765) şeklinde açıklanır. *Öl-* kelimesi ise incelenen şiirlerde dünyadan göçmek anlamındadır.

Şekil 8: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde *tuu-* – *öl-* Karşıtlığı

Satılganov'un şiirlerinde *tuu-* 14, *öl-* 54 defa kullanılmıştır.

"Apakem, Aman Barsıñbı?" adlı şiirin

<p>"... Ölüm menen ökümdün — Eköönö teñ çıdadıñ. «Öldü» degen Tokondu Kayta <i>tuugan</i> ubağıñ..." (Satılganov, 1989a: 149).</p>	<p>"... Ölüm ile <i>kaderin</i> <i>İkisine de dayandın.</i> <i>'Öldü' denen Tokon'u</i> <i>Yeniden doğuracağıñ zamandır...</i>" (Türkhan, 2014b: 76).</p>
--	---

dizelerinde Toktogul Satılganov, annesiyle selamlaşmaktadır. Şairin on yıl süren hapis döneminde annesi hiç aklından çıkmamıştır. Bu nedenle şiirlerinde sık sık annesine yer vermiştir.

Şair, sürgünden döndükten sonra kendini yeniden doğmuş gibi görmektedir. 'Ölü olarak bildiğin Toktogul'u yeniden doğurduğun gündür' diyerek annesine geri döndüğü zamanı ikinci doğum günü olarak kabul eder.

"Kanday Ayal Tuudu Eken Lenindey Uuldu?" adlı şiirin

<p>"... Nikolay nanın cegender Amalın tappay muundu. Panarday canıp boştonduk Baktıbizga tuuldu. Kanday ayal <i>tuudu</i> eken Lenindey uuldu!..." (Satılganov, 1989b: 75).</p>	<p>"... <i>Nikolay'ın ekmeğini yiyenler</i> <i>Yaptığını hiçbir nesil görmedi.</i> <i>Fener gibi yanarak özgür olduk</i> <i>Bahtımıza verildi</i> <i>Nasıl bir ana doğurdu ki,</i> <i>Lenin gibi bir oğlu!..."</i></p>
---	--

dizelerinde Satılganov, devrinin meselelerini dile getirmiştir. Lenin'e ithaf ettiği bu şiirde ondan övgüyle bahseder. Annelik ona göre çok kutsaldır. Bu yüzden Lenin gibi birini doğuran annenin ne kadar şanslı olduğunu söyler.

İnsan hayatında ölümle birlikte üzüntü, yıkım, keder ortaya çıkar. Doğumda ise bunun tam tersi meydana gelir. Doğmak tertemiz duygularla dünyaya gelmektir. Yukarıda değinilen örneklerde ölmek ve doğmak kelimeleriyle şair, fikirler arasında zıtlık ilişkisi kurarak şiirini kuvvetlendirmiştir.

Ölmek, şairin şiir dünyasında *doğmaktan* daha fazla yer alır. Şair, yaşadığı dönemin şartları ve o dönemde yaşanan olaylar sebebiyle hayatta kalmaktan çok ölüme daha yakındır. Dönem olayları şairi oldukça etkilediğinden onları şiirine yansıtmıştır. Bu sebeple sıklık bakımından ölüm kelimesi şiirlerde yaşamaktan daha fazla kullanılmıştır.

4.9. Az – Köp Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde az, genel anlamıyla “az, az miktar, bir parça...” (Yudahin, 2011: 72), *köp* ise “1. çok, kalabalık... 2. (halk) kütlesi...” (Yudahin, 2011: 505) şeklinde açıklanmaktadır.

Şekil 9: Toktogul Satılğanov'un Şiirlerinde az – köp Karşıtlığı

Satılğanov'un şiirlerinde *köp* 34, *az* 8 defa kullanılmıştır.

Satılğanov'un “Nasıyat” adlı şiirinin

“...İştebesen aş kayda?	... Çalışmazsan aş nerde?
Egin aydap, çöbün çap,	Ekini ek, sapını biç,
Emgeğinden payda tap.	Emeğinin karşılığını gör
Azamat bolsoñ, ak iştep,	Babayiğit isen, namusunla çalış,
Azdır-köptür malıñ bak! ...”	Azsa da çoksa da malına bak ...

(Satılğanov, 1989a: 51).

dizelerinde çalışmanın önemi vurgulanmıştır. Şaire göre, malın (hayvanın) azlığı – çokluğu önemli değildir. Namuslu bir şekilde çalışarak emeğin karşılığının alınabileceği düşüncesi hakimdir.

“Sanat” adlı şiirin

“...Az düynönü «caman» dep,	... Az dünyalığa kötü dersen,
Köptü kaydan tabasıñ?	Çoğu nasıl bulursun?
Carma, çaydı «caman» dep,	Tahıla, çaya kötü dersen,
Etti kaydan tabasıñ?	Eti nasıl bulursun?
Akındardı «caman» dep,	Şairlere kötü dersen,
Kepti kaydan tabasıñ?...”	Sözü nasıl bulursun?...

(Satılğanov, 1989a: 55).

dizelerinde şair, insanın azla yetinmesi gerektiğini, çoğa ulaşmanın aza kanaatle mümkün olacağını ifade eder.

Satılğanov, Nasihat adlı şiirinde ve özlü söz şeklindeki Sanat şiirinde az ve köp kelimelerini birlikte kullanarak öğüt vermeyi amaçlamıştır. Köp kelimesiyle incelenen şiirlerde *köp ömür* (çok ömür), *köp cıl* (çok yıl), *köp adam* (çok insan)... gibi örneklere de yer verilmiştir. Bu sebeple köp kelimesi aza göre daha fazla kullanılmıştır. İki karşıt kelimenin (köp – az) birlikte kullanıldığı şiirlerde şairin düşünce dünyasına göre, çoğa ulaşmak için aza kanaat etmek gerektiği dile getirilmektedir.

4.10. Cakşı – Caman Karşıtlığı

Kırgız Sözlüğü'nde cakşı “1. iyi... 2. es. muteber...” (Yudahin, 2011: 164), *caman* ise “1. fena, kötü, berbat, bozuk... 2. tar. avamdan olan; fakir; 3. pek, gayet... 4. çocuk, evlât...” (Yudahin, 2011: 171) şeklinde açıklanır.

Şekil 10: Toktogul Satılganov'un Şiirlerinde *cakşı* – *caman* Karşıtlığı

Şiirlerde *cakşı* 15, *caman* 20 defa kullanılmıştır.

“Sagındım Salam Bermekke” adlı şiirin

“... Aldıña kelgen Toktogul Amandaşa <i>camanbı</i> ? Ardaptap <i>cakşı</i> kütölük Açılgan kündöy zamandı...” (Satılganov, 1989b: 123).	“... Önünüze gelen Toktogul Selamlaşsa kötü mü? Saygıyla, iyilikle bekleyelim Yeniden gelen güneş gibi zamanı...”
--	--

dizelerinde şair, selamlaşmanın kimseye bir kötülüğü, zararı olmadığını, gülmeyi, eğlenmeyi özlediğini dile getirir. Yeniden gelecek olan güzel zamanları sabırla, iyilikle beklemeyi önerir. Satılganov’un umudunu yitirmediği bu dizelerle anlaşılmaktadır.

“Nasaat Söz” adlı şiirin

“... Adamdın canı baarı birdey Birde taza, birde kirdey. <i>Caman-cakşı</i> cürösün Ömüründün ötkönün bilbey...” (Satılganov, 1989b: 140).	... İnsanoğlunun canı hep ayındır; Bazısı temiz, bazısı kirli. İyi kötü yaşıyorsun Hayatın nasıl geçtiğini bilmeden...
--	---

dizelerinde *iyi* ve *kötü* (*orta karar*) kelimeleriyle hayatın iyi veya kötü yaşandığını söyler. Şair, bu iki kelimeyi izelerinde birbirinden ayırmaz. Çünkü sadece birini kullanması örtük bir ifade olacaktır. Dolayısıyla şair, bu tür kullanımlarda ortada olmayı yercih eder.

Aşamalı karşıt anlamlılıkta “sözcükler örtük durumdaki karşıt durumları ile olan ilişkilerini ortaya koyar. Bu karşıtlar sözcükler arasındaki geçişleri varsayar” (Günay, 2007:181). Toktogul Satılganov, şiirlerinde iyi ve kötü karşıtlığını kullanarak söz konusu geçişleri ortaya koyar.

Toktogul Satılganov’un şiirlerinde on karşıt anlamlı kelime incelenmiştir. Şairin dünyası, seçilen şiirlerden hareketle ortaya konmuştur. Karşıtlıklarla şiirelerde öne çıkan anlamlar tespit edilmiştir. Şairin kullandığı karşıt anlamlı kelimeler, onun hayatının gerçekliğinden ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Sonuç

İnsan, farkında olarak ya da olmayarak neredeyse her durumda anlam arayan bir varlıktır. Dilin yapı taşı olan kelimelerin anlamları doğru bir şekilde ortaya konulmazsa, kelimelerden oluşan cümleler anlaşılır olmayacaktır.

Karşıt anlamlı kelimeler ve bunların kendi aralarındaki ilişkileri değerlendirmek anlam alanını belirlemeye yönelik çalışmalar arasındadır. Çalışmada, söz konusu değerlendirmede öne çıkan bazı karşıtlıklıklar tespit edilerek incelemeye dahil edilmiştir.

Anlam açısından karşıtlıkların her dilde olduğu gibi Kırgız Türkçesinde de yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür.

Kel- ve *ket-* karşıtlığında gelme ya da gitme durumu, *kel-* ya da *ket-* fiili ile ortaya konulmuştur. Çalışmada, bir yerden bir yere gitmek ve bir yerden bir yere gelmek olmak üzere varmak, ulaşmak anlamlarındaki kullanımlara yer verilmiştir.

Satılganov, *ak – kara* karşıtlığında *ak* kelimesini şiirlerinde en çok renk anlamında kullanmıştır. Çoğunlukla saçlara, sakallara aklar düşmek şeklinde dizelerde öne çıkmaktadır. Kara ise somut ve soyut anlamları kapsamaktadır. Somut olarak şiirlerde renk adı kullanımlarına yer verilmiştir. Soyut tarafı daha çok olumsuzluk söz konusu olduğunda tercih edilmiştir. Sürgün sebebiyle ölüme yaklaşma ve kurtuluşu olmayan yollar *kara* kelimesiyle belirtilmiştir. Şiirlerde *ak* ve *kara* kelimelerinin neredeyse eşit sıklıkta kullanılması tesadüfi bir durum değildir. Çünkü şair, dönem sıkıntılarını *kara* kelimesiyle ifade etmiş, beyazlık, saflık durumlarını belirtmede ise *ak* kelimesini kullanmıştır.

Toktogul Satılganov, *kedey – bay* gibi sosyal ayrımların yüksek olduğu dönemde yaşamıştır. Bu nedenle şiirlerde bu iki kelimenin bir arada kullanılması olumlu bir durum içermemektedir. Şair fikrini güçlendirmek ve vurgulamak için çoğunlukla fakir ve zengin kavramlarını şiirlerinde birlikte kullanmıştır. Bu yüzden iki karşıt kavramın kullanım sıklığı hemen hemen birbirine yakındır.

Kün – tün karşıtlığında, bu iki kelimenin birlikte kullanıldığı şiirlerde bir işin veya bir durumun sürekliliği ifade edilmiştir. Gündüz gerçekleşen durumun gece de devam etmesi söz konusudur. Şiirlerde *kün* kelimesi birden çok anlamda (güneş, gün, zaman, hayat) kullanılmıştır. Fakat çalışmada, *tün*'ün karşıtı olarak bakıldığı için *gün* (gündüz) anlamını ifade eden kullanımlara yer verilmiştir.

Caş – karı karşıtlığında yaşlılığın gelmesi bir bakıma ömrün bitmesi olarak nitelendirilmektedir. Şaire göre, dünyaya gelmek gençlik, dünyadan gitmek de yaşlılık olarak adlandırılabilir. *Caş* kelimesi şiirlerde gençlik, yaş (yıl) ve gözyaşı olmak üzere üç anlamda kullanılmıştır. Fakat çalışmada yaşlılığın karşıtı olan gençlik anlamını ifade eden kullanımlara değinilmiştir. Gençliğin diğer anlamlara göre daha fazla kullanılması Satılganov'un gençliğe olan özleminin bir göstergesidir. Şiirlerde gençliği iyi değerlendirmek, boş geçirmemek gerektiği vurgulanmaktadır. Şairin gençliğinde yaşadığı sürgün hayatı ve yaşlılığında da gençliğe verdiği önem şiirlerde öne çıkmaktadır.

Tuu- ve *öl-* karşıtlığında, *ölmek*, şairin şiir dünyasında *doğmaktan* daha fazla yer alır. Şair, yaşadığı dönemin sıkıntıları ve o dönemde yaşanan olaylar sebebiyle hayatta kalmaktan çok, ölüme yakındır. Dönem olayları şairi çok fazla etkilediğinden onları şiirine yansıtmıştır. Bu nedenle incelenen şiirlerde sıklık bakımından ölüm kelimesine yaşamaktan daha çok yer verildiği tespit edilmiştir.

Bar – cok karşıtlığında şair, hayatının yokluktan ibaret olmasından dolayı şiirlerinde *cok* kavramına daha fazla yer vermiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen şair için yokluk,

kendi hayatının, varlık ise zenginlerin ve ileri gelenlerin gerçekliğidir. Var olmak ise şair için, mevcut olma, yanında bulunmadır.

Almak – vermek karşıtlığında zenginlerle fakirler arasındaki ilişki söz konusudur. Almak, karşıtı olan vermek kelimesine göre daha fazla kullanılmıştır. Çünkü şairin yaşadığı dönemde zenginlerin ve ileri gelenlerin fakirlere göre daha baskın olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla almak kelimesiyle genellikle zenginlerin fakirlerin emeklerini çaldığı dile getirilir. Almak ve vermek, anlam sahasında olumlu ve olumsuz yönleriyle şiirlerde yer edinmiştir. Satılganov, bu kelimelerle genellikle öğüt vermiştir. Kötülükle sahip olunan şeylerden hayır gelmeyeceğini öğütler.

Az – köp karşıtlığında, bu iki kelime birlikte kullanıldığında, şairin kanaat tarafında olduğu görülmektedir. Onun düşünce dünyasına göre, azla yetinmek gerektiği ve çoğa ulaşmanın emekle olabileceği dile getirilmiştir. Köp kelimesiyle incelenen şiirlerde *köp ömür* (çok ömür), *köp cıl* (çok yıl), *köp adam* (çok insan)... gibi örneklerle de yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sebeple köp kelimesi aza göre daha fazla kullanılmıştır.

Cakşı – caman karşıtlığında, iyiliğin her zaman güzelliklere yol açan bir durum olduğu vurgulanmıştır. Şiirlerde, iyi ve kötü kelimelerini birlikte kullanarak hayatın iyi veya kötü (ortalama) bir şekilde geçtiği ileri sürülmüştür.

Toktogul Satılganov, Kırgız sözlü geleneğinin önemli temsilcilerindendir. Yaşadığı dönemi şiirlerine taşımış ve Kırgız sözlü edebiyatına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Satılganov'un eserleri pek çok dile çevrilmiştir. Kırgızlar arasında yeri önemsenen ve değeri yaşatılan şairlerdendir.

Satılganov'un şiirlerinde, insanın hayatı boyunca sıklıkla karşılaştığı zıtlıklar görülmektedir. Ölüm, doğum, gelmek, gitmek, zenginlik, fakirlik... gibi zıtlıklar hayatın içinde olan durumlardır. O halde Satılganov'un şiirleri, hayatın şiiri olarak nitelendirilebilir.

Toktogul Satılganov'un yaşadığı çağ hem Çarlık döneminin son zamanlarında hem de Kırgızların SSCB yönetimi altındaki döneme denk gelmiştir. Bu durum şairi olumsuz yönde etkilemiştir. Fakat şair, tüm korku ve kaygıları bir kenara bırakarak halkını düşünmüştür. Şiirlerde Çarlık rejiminin baskıları altında ezilen halkın manevi duygularının hor görülmesi ifade edilmiştir.

Şair, kendisi gibi yokluk çekenlerin daima yanında olmuştur. Şiirlerinde tüm bunları dile getirerek hem öğüt vermiş hem de yaşadığı dönemden yakınarak dönem zenginlerini kötülemiştir.

İncelenen şiirlerde genel olarak şairin yaşadığı hayat dolayısıyla en çok öne çıkan konunun, zenginlik – fakirlik sorunu olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada değinilen karşıtlıkların çoğunda bu durum kendini göstermektedir.

Kaynakça

- Akmataliyev, A. (2002). *Kırgız Adabiyatının Tarihi Kırgız El İrçıları*. Kırgız Respublikasının Uluttuk İlimder Akademiyası. 5. Tom. Bişkek.
- Aksan, D. (1994). Anlambilim, İlgili Alanlar ve Türkçe. *A. Ü. TOMER Dil Dergisi*. Doğan Aksan Özel Sayısı, S. 16, Şubat, s. 118 – 124.
- Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim (1. 2. 3. Ciltler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2017). *Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Cumakunova, G. (2014). *Toktogul (Şiirlerle Örülen, Nağmelere Dökülen Ömür)*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Çengel, H. K. (1998). “Kırgız Türkleri Edebiyatı” Türk Dünyası El Kitabı, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları*: 158, 4. Cilt (s. 367-397), Ankara.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güven, Ş. (2013). “Dil, Anlam ve Çokanlamlılık”. *Bilimname*. S. 3/2, s. 69-100.
- Kılıç, V (2009). *Anlambilime Giriş (Temel Kavramlar)*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Naskali, E. G. (1994). “XX. Yüzyıl Sovyet Kırgız Edebiyatı” *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. Cilt 1, Sayı 505, s. 25-33. <https://doi.org/10.29000/rumelide.648416>
- Öner, N. (1974). *Klasik Mantık*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Özer, S. (2015). Türkçede Anlam ve Kavram Terimleri Üzerine / Ogden ve Richards’ın Üçgenine Yeniden Bakmak. *International Journal of Language Academy*. Volume 3 / 1, p. 142 - 158. <https://doi.org/10.18033/ijla.186>
- Satılğanov, T. (1989a). *Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Tom I)*. Frunze: Adabiyat Basması.
- Satılğanov, T. (1989b). *Toktogul Çıgarmalarının Eki Tomduk Cıynagı (Tom II)*. Frunze: Adabiyat Basması.
- Saussure, F. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri (Çev.: B. Vardar)*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkhan, İ. (2014a). Kırgız Halk Şairi “Dağ Bülbülü” Toktogul Satılğanov. *Kardeş Kalemler Aylık Avrasya Edebiyat Dergisi*, S. 87, s. 26 – 28.
- Türkhan, İ. (2014b). *Kırgız Halk Şairi “Dağ Bülbülü” Toktogul Satılğanov Seçme Eserleri*. Ankara: TÜRKSOY Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı.
- Usubaliyev, B. (2007). *Kırgız Filologiyası Cana Filologdoru*. Bişkek: Avrasya Basması.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yudahin, K.K. (2011). *Kırgız Sözlüğü (Çev.: A. Taymas)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.